

סוכה ו

משה שווערד

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תריב סעיף ז
שיעור אכילת פרס, (ח) יש אומרים ד' ביצים; ויש אומרים ג' ביצים (שוחקות) (רשב"א).

2. משנה ברורה סימן תריב
(ח) י"א וכו' וי"א - ולענין הלכה כל שהוא בשל תורה הלך אחרי המחמיר וכל שהוא בשל דבריהם הלך אחרי המיקל:

3. תוספות מסכת סוכה דף ו עמוד א
גפן כדי רביעית יין לנזיר - פי' בקונטרס כדי רביעית בשאר איסורי נזיר דאיכא למאן דאמר במס' נזיר (דף לד:): דלולבין ועלין וחרצנין מצטרפין לשיעור רביעית יין דאם יתנם לכוס מלא יין ויצא ממנו רביעית יין ואינו דומה המשער בכוס מלא יין למשער בכוס מלא מים דיין עב ואינו ממהר לצאת אלא נברץ ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים וברישי עירובין (דף ד.ו.) פי' בקונטרס גפן כדי רביעית יין לנזיר לחייבו מלקות משמע שרוצה לומר אם שתה רביעית יין ואין זה מענין האחרים דמשערינן בהו מילתא אחריתי וכמו שפירש כאן עיקר...

4. צל"ח מסכת ברכות דף מא עמוד א
שם כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר. ... ארץ שכל שיעוריה כזיתים, איך שייך שהארץ שיעוריה כזיתים, ואטו שיעורי זיתים הם בדברים שהם חובת קרקע, והלא שיעורי זיתים באיסורי מאכלות הם, וחובת הגוף נוהג בין בארץ ובין בח"ל.

ולתרץ זה צריך אני להקדים הקדמה אחת וזהו, דקיי"ל כר' יוחנן בריש פרק יוה"כ [יומא ע"ג ע"ב] דחצי שיעור אסור מן התורה, ואמנם אם הוא שייך בכל שיעורי תורה או רק במאכלות, מצינו לענין בל יראה פלוגתא בזה, ועיין באו"ח סי' תמ"ב במג"א ס"ק י' פלוגתא בזה, ובגליון המג"א שלי [בדגול מרבבה] הבאתי ראיה מדברי התוס' במס' שבועות דף ט"ז ע"ב בד"ה מנה"מ, שכתבו מהא דגמירי לקמן שיעור שהייה לא שמעינן לא מלקות ולא כרת דה"א דאיסורא בעלמא הוא דאיכא, ע"ש. מוכח דלא אמרינן במה שאינו מידי דאכילה חצי שיעור אסור מן התורה, דאל"כ איך אפשר לפרש השיעור לענין איסורא בעלמא, והלא איסורא איכא אף בפחות משיעור שהייה. ודוחק לומר דהתוס' מפרשי קושיית הגמרא מנה"מ רק אליבא דריש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר מן התורה. ואמנם בגליון המג"א שם ביררתי דזהו דין תורה דמן התורה אין חצי שיעור אסור רק במאכלות אסורים אבל עכ"פ מדרבנן אסור חצי שיעור בכל עניני שיעורין, וא"כ בעסקי מאכלות אין חילוק בין שיעור לפחות מכשיעור, רק לענין מלקות במזיד או לענין קרבן בשוגג, והקרבנות שייכים רק בארץ ישראל כי שם הוא מקום הקרבנות, ואפילו בשעת היתר הבמות מ"מ הבמה גדולה ששם מקריבים קרבנות חובה היתה בארץ בגלגל או בנוב וגבעון, ומלקות ג"כ אינה אלא בסמוכין בארץ ישראל, ואף שמלקות נוהגות אף בזמן הזה ובכל מקום מן התורה כמבואר ברמב"ם פט"ז מסנהדרין הלכה ב', מ"מ צריך להיות על פי דיינים סמוכים שבארץ ישראל, וכן כתב שם הרמב"ם הלכה ג' וכל מלקות שמלקין דייני ח"ל בכל מקום אינה אלא מכות מרדות.

ומעתה נפרש דברי רב חנן דמפרש קרא לשיעורין, לכך סמך חטה לארץ שזה אינו נוהג אלא בארץ שאין בית המנוגע בח"ל, ואח"כ חשיב שאר שיעורי תורה שהם נוהגין בכל מקום. וגפן שהוא כדי רביעית יין לנזיר, עיקר הלימוד שהיין עב אינו מוציא כל כך כמו מים, ויש בזה נפקא מינה לנודר, למי שנדר שלא ישתה היום מים כשיעור ביצה והשליך ביצה לכלי מלא יין ומילא מן היין שיצא מכלי, אין כלי זה מחזיק רביעית מים, לפי שע"י השלכת ביצה להיין לא יצא יין כדי ביצה שנשאר ממנו בגודש, ומותר לשתות מים מלא כלי זה. וכגורגרות להוצאת שבת שייך ג"כ בכל מקום, דפחות מכגורגרות מותר מן התורה להוציאו בשבת, דמה שאינו ענין אכילה אין חצי שיעור איסור מן התורה, ושבת חובת הגוף ונוהג בכל מקום. ושוב כתיב ארץ זית שמן ודבש ארץ שכל שיעוריה כזיתים, דזה עיקרו באיסורי מאכלות, וא"כ לענין איסור אין שם שיעור דגם חצי שיעור אסור מן התורה, והנפקא מינה רק לקרבן ולמלקות, ולכן אמר שכל שיעוריה שהוא שייך רק בארץ, וכן כותבת ביוה"כ הוא ג"כ רק למלקות וקרבן, ולכן כתב פעם שני ארץ בשביל זית ודבש.

5. גליוני מנחת חן

שם ארץ שרוב שיעורי כויתים. והקשה בצל"ח (ברכות מ"א) דזה לא דין בארץ ישראל, רק גם בחו"ל יש דין כזית בכל מאכלות אסורות, וותירץ דכיון דח"ש אסור א"כ לענין איסור אין נפק"מ לשיעור רק לענין מלקות או לקרבן בשוגג - והרי הקרבנות שייכים רק בארץ ישראל - ומלקות ג"כ אינם אלא בכ"ד סמוכים בארץ ישראל.

✓ אולם לפי המבואר בחו"מ (סי' ל"ד ס"ב) דהעובר איסור שיש בו מלקות פסול לעדות, א"כ ג"כ בחו"ל נפק"מ לדין שיעור.

- ועי' ברש"ש כאן שרוצה להגיה: כל שיעורים כויתיה, ועי' בס' מעון הברכות בברכות שם, שהעיר על דברי הצל"ח, דלסבורים שח"ש אסור מה"ת דוקא בעין אבל לא ע"י תערובות א"כ נפק"מ בשיעור גם לגבי חו"ל עיי"ש.

6. רש"ש מסכת סוכה דף ו עמוד א

תד"ה גפן ובריש עירובין פי' כו' לחייבו מלקות כו'. ולי קשה על פי' זה בתרתי חדא דמאי שבחא דא"י בזה הכי אם שתה יין דחו"ל אינו חייב דבשלמא אינך י"ל דדוקא בפירות דא"י משערין עי' פי"ז דכלים (ולכך נ"ל דלקמן גרסינן ארץ שכל שיעורים כויתיה כו') וחסה נמי י"ל דשל א"י מוטעמת ביותר ושהיית אכילתה מועטת שנית מדוע ל"א כדי ר"י למקדש ולהוראה עי' כריתות (יב ב) במשנה וגמרא וכן ה"ל יכול למימר יין לנסכים:

7. אוצר מפרשי התלמוד

קלד	סוכה ו, א	קלג
<p>שיזכרוהו" ¹³¹ (והריטב"א ¹³² כתב: „שכל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק העיר הקב"ה שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים וזה ברור ואמת ולא כדברי המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא שכוונת התורה לכך, ח"ו, ישתקע הדבר ולא יאמר" ¹³³.)</p> <p>ובברכות ¹³⁴ קאמר הש"ס: „אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא" ¹³⁵. ויש שכתבו שמהו ראייה לשיטת הרמב"ם ¹³⁶ שכל דבר שאינו מפורש בתורה קרי ליה מד"ס ¹³⁷. / ויש שכתבו לתרץ, שהשיעורים נמסרו בהללמ"ס סתמא, שיש שיעור כזית וכגרוגרת וככותבת וכו' ולא פורש איזה שיעור לאיזה איסור, וחכמים הם שקבעו כל שיעור במקומו הראוי לו, וזה שאמרה הגמ' כאן הלכתא נינהו, היינו עצם השיעורים, ומה שאמרה הגמ' בברכות מדרבנן היינו על קביעת השיעורים כל שיעור במקומו ¹³⁸. ויש שתירץ עפי"מ שדקדק מהא דאמר ר' יוחנן ביומא ¹³⁹ שיעורין של עונשין הללמ"ס, ולא קאמר סתם שיעורין הללמ"ס, שר' יוחנן פליג ארב הסובר שכל שיעורין הללמ"ס, והוא סובר רק שיעורין של עונשין, אבל שיעור חסה לבית המנוגע וכן ניקב</p>	<p>מדכתיב לא תעונה דכל כמה דלא מייטבא דעתיה עיניו הוא ¹²⁵.</p> <p>רש"י, ד"ה דבש. כל מיני מתיקה ¹²⁶ קרויין דבש ותמרים מיני מתיקה הן ¹²⁷. בעירובין ¹²⁸ כתב רש"י: „כל דבש האמור בתורה ¹²⁷ דבש תמרים וכדאמר התם (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים כי אם מז' המינין ולא מתמרים שבהרים וכו' אלמא פשיטא ליה לתנא לתמרים מז' המינין דהיינו דבש" ¹²⁸.</p> <p>ותסברא שיעורין כו' כתיבי אלא הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא ¹²⁹. (כתב הרמב"ם ¹³⁰): „ועל כן כל דבר שאין לו רמז במקרא ואינו נקשר בו ואי אפשר להוציאו בדרך מדרכי הסברא עליו לבדו נאמר הלכה למשה מסיני, ובשביל זה כשאמרנו שיעורין הלכה למשה מסיני הקשו עלינו ואמרו מפני מה אתם אומרים שהם הללמ"ס והנה שיעורין נרמז עליהם בפסוק באמרו ארץ חסה ושיעורה, תהיה התשובה שהיא הלמ"ס ואין לשיעורין עיקר להוציא אותם ממנו בדרך סברא ואין להם רמז בכל התורה אבל נסמכה זאת המצוה לזה הפסוק לסימן כדי שיהא גודע ונוכר ואינו מענין הכתוב, וזה ענין מה שאמרו קרא אסמכתא בעלמא בכל מקום</p>	

8. שערם מצויינים בהלכה

דף 1: דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ כו'. | פרש"י רובו רוב שער כו'. ומשמע דהשער נחשב לחוד. | והתוס' כתבו דיש מפרשים דהכא איירי בשער, אבל בבשר חוצץ אפי' מיעוטו שאינו מקפיד, והקשו והוכיחו מכמה מקומות שאין חילוק. | וכדברי רש"י מפרשים הגאונים, הובא ברמב"ם (מקואות פ"ב הט"ו) דהרין דרוב שערות שיש בהן חציצין חוצץ מדאורייתא, וכתב הרמב"ם על זה דיראה לו דהשער אינו כגוף בפ"ע, אלא נחשב הכל אחר רוב גופו כו'. ועי' בשו"ע (י"ד סי' קצח ס"ה) דמבאר שם כדברי הגאונים לחומרא. ועי' בר"ן (סופ"ב דמס' שבעות).

9. גליוני מנחת חן

ועי' שו"ת אבני נזר יו"ד (סי' רס"ז) שביאר שאעפ"י שבכל התורה לא גזרי' מיעוטו אטו רובו כגון בעומד מרובה על הפרוץ, וברוב סימנים בשחיטה, ובצילתה מרובה מחמתה וכהנה רבות, דשאני טבילה שצריך שיהא כולו בתוך המים, ואם יצאה אצבע, או שעה אחת חוץ למים לא הוי טבילה, ולכן חששו שאם יכשירו חציצה במיעוטו יסברו כנ"א שנחשב לטבילה גם במקום שחוצץ ולא איכפת לן בחציצה, וגם ברובו מיכשר, ולכן גזרו.

10. גליוני מנחת חן

1) ותירץ משום הגר"ח הלוי, דרובו המקפיד חוצץ מדאורייתא רק אם מקפיד על כל הרובו, אבל הכא הוא מקפיד רק על החלק שעושהו רובו וגורם שיהא חציצה, דאי היה חסר חלק זה הי' מיעוט ואינו מקפיד שאף מדרבנן אינו חציצה, וכיון שרק מקפיד על חלק זה שעושהו רוב הוי רק מיעוט המקפיד שחוצץ נמי רק מדרבנן.

2) והקובץ הערות שם תירץ באופן אחר, דכיון שאינו מקפיד בחציצה מצ"ע, אלא מקפיד עליו משום פסול טבילה שרבנן גזרו על רוב ואינו מקפיד, אינן חשיב מקפיד כלל, דמקפיד חשיב רק אי מקפיד על הדבר מצ"ע. | והוכיח כן מהתוס' והרא"ש ב"מ דף ל' הובא בש"מ שם, גבי עלה עליה זכר פסולה (הפרה אדומה) דניחא ליה, דאף דודאי לא ניחא ליה דתיפסל פרה אדומה שדמיה יקרים משום דעלה עליה זכר, מ"מ תירצו שם התוס' והרא"ש דכיון דמצ"ע ניחא ליה ורק לא ניחא ליה משום פסול דפרה אדומה חשיב ניחא ליה, וה"נ הכא לא חשיב מקפיד אם מקפיד מחמת פסול חציצה. אולם הקשה ע"ז מהר"ן והתוס' שנין שם שתיירצו באופנים אחרים כדאיתא בש"מ שם, וש"מ דס"ל דאף דלא ניחא ליה מחמת פסול פרה אדומה מ"מ לא ניחא ליה חשיב, ולכך לא תירצו כתוס' והרא"ש, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא לפי הר"ן והתוס' שנין שה"נ יחשב כאן מקפיד אף דמקפי רק משום פסול חציצה.

עיי' קובץ הערות אות תקי"ד (במהדורא חדשה) שהביא קושית העולם, דאמאי הוי רובו ואינו מקפיד רק חציצה מדרבנן, הא כיון דחציצה הוי מדרבנן ממילא מקפיד עליו והוי רובו המקפיד ורוב המקפיד הוי חציצה מדאורייתא.

11. ערוך לגר מסכת סוכה דף ו עמוד ב

בגמרא אלא לר"מ מאי איכא למימר. ק"ל הרי מה שלר"מ אתי דין גובה י' טפחים מסוככים כנפיהם על הכפורת הוא ע"י דילפינן מבית עולמים דכרובים בשליש הבית היו עומדין כמבואר בסוגיא דלעיל וא"כ מאי פריך לר"מ הלכתא ל"ל הא ה"ל צריך הלכתא עד שנבנה בית עולמים דנילף מני' וי"ל דאע"ג דאנן לא ידעינן גובה כנפי הכרובים רק ע"י דילפינן מבית עולמים מ"מ משה וישראל ידעו כן שהרי עשו כן הכרובים ע"פ תבנית שהי' מראה למשה בהר ולכן פריך שפיר לר"מ הלכתא ל"ל דלמשה שעשה המשכן ולכל ישראל כל זמן שהי' עמהם הארון עם הכפורת לא הי' צריך הלכתא זו שהיו יכולים לילף מסוככים כנפיהם על הכפורת והרי הארון הי' מאז עד שנבנה המקדש ששלמה הכניסו לבית קדשי הקדשים:

12. מהרי"ץ חיות

כי אחא כלכא לגוד ולטרד . ריע וע"ז דכרי אמריק אחא כלכא ונרשי ופירשי פ"א דאמרי מחיין כלכא נמסה משיי גס לזכ טאמרו כלכא מחיטת למגרשי (דחטן אליטת של ספח ע"ס וא"כ שז ח"י לאקבי כלכא מחיטת של גוד ולטרד כרי מחיין כסאטו מחיין של דחטן אליטת דכרי ספח ופי' דהס (כ"ז ע"א) דטפת סוכה מדחטן ג' נחשכ בין לחתן שישרי ספחים אכר אין מפרשים בעורה רק שהס כל"מ . וי"ל לחתן דאמרי' לקמן (ו' ע"א) אחא ספח כיכי מעמידו וקאמר דעשה לו ספח שחק ומעמידו נמסות מג' ספחים וכל פרות מג"ע אמריק לגוד ע"ס . וא"כ סא דקאמר סא"ס כי אחא כלכא של לגוד סייס לגוד זכ דחטן אליטת מעמידו אחא ספח ספח מג"ע וס"ו מיוכב ג"כ סק' של ספחים דלמס כי ככל' אכס (ס"ו כ"ל י"א) לגוד ככלל שישרי' וכאן אחא דכא ככלל מחיין אכ' לפי כ"ל יתא דאכס לגוד סא ככלל שישרי' אכל לגוד זכ דקאי של דחטן אליטת של סוכה דטפת משי' לודיס זה סא ככלל מחיטת : שח אחא כלכא

13. רש"ש מסכת סוכה דף ו עמוד ב

גמרא כי אתאי הלכתא לגוד כו'. ע"י פרש"י וק"ל מדוע ל"ק נמי הא דלקמן לענין דופן ג' דסגי בטפת ונראה דזה נכלל ג"כ בגוד דהיינו גוד המחיצה במשל לאורך וכמש"כ לעיל (ד ב) לענין דיומדין ובירושלמי איתא דשלישית לרבנן ורביעית לר"ש אינן אלא דרבנן:

בענין: יש אם למקרא יש אם למסורת

14. שו"ת הרי"ף סימן א

מפני מה אמרו חכמים יש אם למקרא ולמסורת ולא אמרו אב. ואמרו בנין אב זה בנה אב ולא אמרו אם. ואמרו בת קול ולא אמרו בן קול: תשובה לא שמענו בזאת כלום אלא פעמים שאומרים לשון זכר ואומרים אב כגון בנין אב משני כתובים ובנין אב וכתוב אחד. וכגון ההוא דאמרינן אבוהון דכולהון דם אלא יש לומר שבמקום שעושה אותו דבר עיקר ללמוד ממנו דבר אחר קורין אותו אב. וזה שאמר יש אם למקרא הואיל ואין למדין ממנו לדברים אחרים, אלא להודיע על מה סומכים על הקריאה או על המסורת קרא להם אם שהקריאה אינה ל' זכר אלא ל' נקבה. (תולעת יעקב: מצאתי להר"ב תי"ט ביבמות פי"ו משנה ז' ו' ד"ה בת קול שכתב וז"ל: ולי נראה שנקרא בת קול לפי שאינו קול לו קול אליו כמו שנאמר וישמע את קול ה' מדבר אליו שזהו נבואה ממש אבל קול זה שאנו בו הוא מעינו ודוגמתו במדרגה למטה ממנו ולכך קראום לו בת קול שהוא הבת לאביה ולתשות כחה לא קראוהו בן קול אלא בת קול ועל דרך זה אמר מרע"ה ואם ככה את עושה לי כינהו יתברך בלשון נקבה אם לא יעשה עמו נפלאותיו וכו' יע"ש. ועיין בשו"ת באר עשק סי' נ"ט שנתן טעם למ"ש יש אם למקרא ולא אמרו יש אם להורות על תוכיות הענינים וסודות נפלאים אשר הם סגורים ומוזים בקרי כתיב יע"ש ולנפשך ינעם).

15. שערים מצויינים בהלכה

לכאר דבריו, דהאם היא עקרת הבית, שהיא נשאת בבית כדכתיב (תהלים מה) "כל כבודה בת מלך פנימה", ולכן אמרין יש אם למקרא או למסורת, כלומר שהיא העיקרית, ולא אמרין יש אם למקרא, שהוא אינו תמיד בבית אלא הולך לעסקיו, אבל אמרין "בנין אב" ולא בנין אם, שהבנין היינו שממנו בונים ולומדים למקום אחר, כלומר מה זה כן אף זה כן, וזה כח האב שמשפיע למקום אחר, משא"כ האם אינה משפיע אלא מקבלת כידוע. ועי' מש"כ רבינו בחיי (וואח הברכה לג-ח).

יש אם למקרא כו'. כתשו' הרי"ף (סי' א) נשאל, מפני מה אמרו חכמים "יש אם למקרא", ולא אמרו "יש אם למקרא", וכן אמרו בנין אב ולא אמרו בנין אם, והשיב לא שמענו בזאת כלום, אלא פעמים שאומרים בלשון זכר, ואומרים "אב" כגון "בנין אב", או כהוא דאמרין (שבת כב). אבוהון דכולהו דם, אלא יש לומר שבמקום שעושה אותו דבר עיקר ללמוד ממנו דבר אחר קורין אותו אב, וזה שאמר "יש אם למקרא", הואיל ואין למדין ממנו לדברים אחרים אלא להודיע על מה סומכים על הקריאה או על המסורת, עכ"ל ונראה לי

16. רבנו בחיי על דברים פרק לג פסוק ח

והנני מבאר לך בכאן ארבע מדריגות הללו, הראשונה בת קול, ויש סוד במה שאמרו בת קול ולא אמרו בן קול, וכן במה שאמרו זה בנה אב, וכן בנין אב משני כתובים, ולא אמרו זה בנה אם או בנין אם, וכן במה שאמרו עוד יש אם למקרא ולמסורת ולא אמרו יש אב, כי הכל נאמר בהשגחה מכוונת וחכמה יתירה, וחכמי האמת שכל דבריהם מיוסדים על אדני החכמה וספיר גזרתם קבלו כן מן הנביאים עד משה מסיני. וביאור הענין כי בנין אב לא נזכר בשום מקום מהתלמוד אלא על פסוק מפסוקי תורה שבכתב, ואם כן ראוי להם להזכיר בזה לשון אב ולומר זה בנה אב או בנין אב, כי כל פסוק ופסוק הוא בנין האב יתעלה ששמענו התורה מפיו מתוך האש, וכענין שכתוב (דברים ד, יב) ביום דיבר ה' אליכם בחורב מתוך האש ולא היה ראוי שיזכירו בו לשון אם, אבל כשאמרו יש אם למקרא ולמסורת שהוא דבר נמסר מעסק תורה שבעל פה הזכירו אם ולא אב, וכן בכאן בבת קול שהזכירו בת ולא בן מוכרח היה, לפי שהקול הזה המגיע לאוזני השומע הוא נמשך מאותו הקול שכתוב בו (שמות טו, כו) והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, וכן עוד וישמע את הקול מדבר אליו (במדבר ז, פט), והקול הזה הנשמע יקרא בת לפי שהוא נמשך מאותו קול, וזהו לשון בת קול. ועוד לטעם אחר נמרץ הוצרכו לומר בת קול כי היה הקול יורד לאוזני השומע כמדת הכסא שהוא רחב מלמעלה וקצר מלמטה כי כן דמות כסא הכבוד וכן צורת האש של מעלה רחבה למעלה וקצרה למטה, וזהו לשון בת קול שהיה הקול יוצא כמדת הכסא. ובת קול זה היה נשמע תמיד לחכמי התלמוד ולחסידי הדורות בזמן בית שני שהיו משתמשין בבת קול אחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים:

17. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן ריו

...ולכן הנכון לע"ד שאין כוונת הרא"ש דליכא הלכות שנאמרו לחומרא, אלא דהיכא שיש לפרש בתרי אנפי חד לקולא וחד לחומרא מפרשין ההלכה שנאמרה לקולא והוכיח זה מסוכה דף ו' דהתם בקרא איתא ג' דפנות וההלכתא נאמרה סתם דדופן אחד בסוכה היא טפח ויש לפרש בתרי אנפי או שבא לגרוע שאחד מהשלשה שנאמרו בהקרא סגי בטפח או שבא להוסיף שצריך דופן רביעית טפח וכדחזינן שלחד לישנא פליגי בזה ר"ש ורבנן דלתרווייהו יש אם למסורת ורבנן סברי דהלכתא אתאי לגרע ור"ש סובר דאתאי להוסיף, והטעם דבשאר סתמות אמרין שכשיש לפרש לקולא ולחומרא הוא לחומרא כדאיתא ביבמות דף ח' לענין היקש ובע"ז דף מ"ו לענין ק"ו ופשוט שכן הוא לכל הלמודים, ומפורש בתוס' ב"ק דף ג' ד"ה דומיא דאינו מדין ספק אלא דכן היא המדה לכן סובר ר"ש דגם בהלכה כן הוא המדה. ורבנן סברי דבהלכה אדרבה הוא המדה דכשיש לומר לקולא ולחומרא הוא לקולא, ולשאר ג' לישני גם לר"ש הוא לגרע והארבעה שסובר הוא שסובר דבקרא כתיב ארבעה לכן לכו"ע נמצא שכשיש לפרש בתרי אנפי הוא לקולא. ויליף מזה הרא"ש דגם בצרורות שיש לפרש בתרי אנפי חדא לחומרא משום שכחו לאו כגופו וההלכתא בא לחייב תשלומין דחצי נזק וחדא לקולא משום דכחו כגופו וההלכתא בא לגרע שלא ישלם אלא חצי הוא המדה דהוא לקולא. אבל היכא שא"א לפרש בתרי אנפי גם הרא"ש סובר דאיכא כמה הלכות שנאמרו לחומרא ככל ההלכות שהבאתי. ומתורץ בזה קושית כתר"ה מסוכה דף כ"ח דאמר הי קרא והי הלכתא ולא אמרין שהלכתא הוא להקל לפטור נשים מסוכה מצד המדה, דהתם הא ידוע לחכמים אם ה' הוא לרבות או למעט ואם ידוע דלמעט אתא הרי אין לפרש בהלכה אלא להחמיר ביו"כ אף אם ההלכה נאמרה סתמא שהדין בחדא הוא דלא כהמשמעות ה' דהאזרת, ולכן מקשה איך הוא נדרש בעלמא שמזה נדע איך הוא ההלכה. וגם מסתבר דנאמרה ההלכה בפירוש על המצוה לחייב ביו"כ או לפטור בסוכה ואם נאמרה לחייב ביו"כ ודאי ליכא אנפא לקולא. ומסקי אביי ורבא דבעלמא ה' לרבות אתא והוצרך הלכה לפוטור בסוכה והה' שנקט הוא לרבות את הגרים.